

Warszawa, 13-07-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.501.93.2022.KSZ

Pan

Janusz Cieszyński

**Sekretarz Stanu w Kancelarii
Prezesa Rady Ministrów**

**Pełnomocnik Rządu ds.
Cyberbezpieczeństwa**

e-PUAP

Szanowny Panie Ministrze,

nawiązując do umieszczonego na stronie Rządowego Centrum Legislacji *projektu ustawy o Centralnej Informacji Emerytalnej*¹, a także po zapoznaniu się przez Rzecznika Praw Obywatelskich ze zgłoszonymi do projektu uwagami, uprzejmie proszę o przyjęcie poniższego stanowiska.

Rzecznik Praw Obywatelskich na wstępie zaznacza, że z zadowoleniem odbiera informacje przekazywane opinii publicznej² przez projektodawcę, zgodnie z którymi należy sądzić, iż zakres gromadzonych w Centralnej Informacji Emerytalnej (dalej jako: CIE) danych zostanie ponownie poddany analizie, a także

¹ <https://legislacja.gov.pl/projekt/12359503/katalog/12877431#12877431> (dostęp 25.05.2022).

² S. Wikariak „Megabaza z ograniczonym zakresem danych Polaków. Nie wszystko trafi do Centralnej Informacji Emerytalnej”, *Gazeta Prawna*, 30.06.2022 (<https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/8481899,centralna-informacja-emerytalna-megabaza-dane-polakow.html>, dostęp 03.07.2022).

docelowo zmniejszony. Tworzenie bowiem baz czy rejestrów, w których gromadzone są nadmiarowe dane osobowe jest niezgodne z zasadą minimalizacji danych, o której mowa w art. 5 ust. 1 lit. c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 4.5.2016, str. 1, ze zm.) (dalej jako: rozporządzenie 2016/679). Należy także podkreślić, że wielokrotnie kwestia ta podkreślana była przy okazji innych projektów, wobec których Rzecznik Praw Obywatelskich wyrażał swoje stanowisko. W przypadku zaś CIE projektowany art. 6 projektu ustawy budzi istotne zastrzeżenia Rzecznika przede wszystkim co do zakresu przetwarzanych danych.

Rzecznik podkreślał także wielokrotnie, między innymi przy okazji prowadzonych przez Ministra Cyfryzacji prac nad zintegrowaną platformą analityczną, że kompilowanie danych osobowych i innych danych, pochodzących z różnych źródeł, umożliwia tworzenie profili osobowych osób fizycznych, co może skutkować negatywnymi konsekwencjami w przypadku niewłaściwego sposobu wykorzystania takiej funkcjonalności.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że projektowany art. 4 ust. 3 ustawy zawiera upoważnienie dla ministra właściwego do spraw informatyzacji do wydania aktu wykonawczego, w którym określone zostaną warunki, sposób i tryb przekazywania niezbędnych danych i informacji, o których mowa w art. 6-11 projektu ustawy o CIE. Należy zaznaczyć, że Trybunał Konstytucyjny (dalej jako: TK) wielokrotnie wypowiadał się w zakresie konstytucyjnej ochrony prywatności, która stanowi jeden z podstawowych elementów aksjologii demokratycznego państwa prawnego. W jednej ze spraw TK³ wskazał, że prawo do prywatności to „w szczególności możliwość *samodzielnego decydowania o ujawnianiu innym podmiotom informacji dotyczących własnej osoby, a także sprawowania kontroli nad tymi informacjami, nawet jeżeli znajdują się w posiadaniu innych osób (autonomia informacyjna jednostki) oraz możliwość samostanowienia o swym życiu osobistym w aspekcie przedmiotowym, podmiotowym oraz czasowym (autonomia decyzyjna jednostki). W sferze autonomii informacyjnej normy konstytucyjne gwarantują jednostce ochronę przed pozyskiwaniem, przetwarzaniem, przechowywaniem i ujawnieniem, w sposób naruszający reguły przydatności, niezbędności i proporcjonalności sensu stricto, informacji m. in. o stanie zdrowia (...).*” W wyroku⁴ natomiast w innej sprawie TK wskazał, że „*należy zwrócić uwagę, że sprawy istotne, które muszą zostać uregulowane w ustawie, obejmują w szczególności warunki dopuszczalności przetwarzania danych osobowych. Ustawa powinna określać w sposób szczególnie precyzyjny warunki przetwarzania danych dotyczących sfery intymności jednostki. Ustawodawca może natomiast przekazać do unormowania w drodze rozporządzenia*

³ Wyrok TK z dnia 20 stycznia 2015 r., sygn. akt K 39/12, OTK ZU 1A/2015, poz. 2.

⁴ Wyrok TK z dnia 19 lutego 2002 r., sygn. akt. U 3/01, OTK ZU 1A/2002, poz. 3.

niektóre sprawy szczegółowe i techniczne związane z przetwarzaniem danych osobowych”.

Wobec powyższego Rzecznik pragnie zwrócić uwagę, iż zakres spraw przekazanych do uregulowania w akcie rangi podustawowej wymaga także ponownej analizy i weryfikacji.

Ponadto wskazać trzeba, że dane gromadzone w CIE muszą być – zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. f rozporządzenia 2016/679 - przetwarzane w sposób zapewniający odpowiednie bezpieczeństwo, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych (zasada integralności i poufności). W tym miejscu przywołać należy incydenty związane z brakiem odpowiednich zabezpieczeń bądź dostępem do danych nieuprawnionych osób⁵, co w kontekście analizowanego projektu może stanowić olbrzymią nieuprawnioną wiedzę o obywatelu. **W zakresie zatem konieczności wprowadzenia odpowiednich zabezpieczeń Rzecznik pragnie również zasignalizować potrzebę ponownej szczególnie wnikliwej analizy projektodawcy w tym zakresie.** Zgodnie z motywem 83 rozporządzenia 2016/679, oceniając ryzyko w zakresie bezpieczeństwa danych, należy wziąć pod uwagę ryzyko związane z przetwarzaniem danych osobowych – takie jak przypadkowe lub niezgodne z prawem zniszczenie, utracenie, zmodyfikowanie, nieuprawnione ujawnienie lub nieuprawniony dostęp do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych – i mogące w szczególności prowadzić do uszczerbku fizycznego, szkód majątkowych lub niemajątkowych. W myśl natomiast motywu 76 przywołanego rozporządzenia prawdopodobieństwo i powagę ryzyka naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą, należy określić poprzez odniesienie się do charakteru, zakresu, kontekstu i celów przetwarzania danych. Ryzyko winno być oszacowane na podstawie obiektywnej oceny, w ramach której stwierdza się, czy z operacjami przetwarzania danych wiąże się ryzyko czy też wysokie ryzyko.

Ponadto także wskazać należy, iż kwestia bezpieczeństwa danych przetwarzanych przez publiczne instytucje jest niezwykle ważna dla wszystkich organów nadzorczych działających w oparciu o rozporządzenie 2016/679. Przywołać chociażby można szeroko komentowany w ostatnim czasie przypadek holenderskiego organu właściwego ds. ochrony danych osobowych (*Autoriteit Persoonsgegevens*), który nałożył wysoką karę pieniężną na organ podatkowy (*The Tax and Customs Administration*) w związku z wykorzystywaniem przez ów organ systemu FSV (*Fraud Signaling Facility*)⁶. Jednym z motywów nałożenia kary, wskazanym przez organ, było niezastosowanie odpowiednich zabezpieczeń i brak wdrożenia odpowiednich środków technicznych i

⁵ Przykładowe: <https://niebezpiecznik.pl/post/dane-polskich-przedsiębiorców-można-było-przez-2-lata-wykradac-z-zus-u-dziure-latano-4-miesiace/>; <https://niebezpiecznik.pl/post/oszusceni-przejmują-profile-zaufane-w-celu-wyludzenia-pozyczek-strach-pomyslec-co-jeszcze-mogliby-zrobic/>, a także https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-02/RPO_do_PUODO_18.02.2022.pdf w zakresie dostępu dziennikarzy do danych polityków o byciu zaszczepionym bądź niezaszczepionym (dostęp 04.0.2022).

⁶ <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/en/news/tax-administration-fined-fraud-blacklist> (dostęp 05.07.2022).

organizacyjnych dotyczących bezpieczeństwa dostępu i danych osobowych w systemie FSV.

Należy także odnieść się do kwestii, której w projekcie ustawy o CIE poświęcono zaledwie jeden przepis (art. 19 ust. 8), a mianowicie – profilowania. Wobec powyższego po raz kolejny⁷ Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie przypomnieć, że przeprowadzenie oceny skutków dla ochrony danych winno być także w przypadku tego projektu kluczowe i winno mieć miejsce na wstępnym etapie prac nad projektem, nie zaś po przeprowadzeniu konsultacji projektu.

Mając na uwadze zapowiedziane dalsze prace nad CIE warto także odnieść się do innych krytycznych uwag podnoszonych przez ekspertów dotyczących między innymi sposobu prezentacji danych o środkach zgromadzonych na cele emerytalne. Sposób ich przedstawienia nie tylko bowiem może wprowadzać w błąd, ale także może mieć skutek odwrotny od zakładanego przez projektodawcę, zwłaszcza w okresie dekonunktury⁸, co także projektodawca winien wziąć pod uwagę.

Ponadto, niezależnie od powyższego, celowe wydaje się uaktualnienie zarówno uzasadnienia, jak również Oceny Skutków Regulacji projektu ustawy o CIE w zakresie sytuacji ekonomicznej i gospodarczej kraju, a co za tym idzie – także gospodarstw domowych, które nie dysponują obecnie takimi możliwościami oszczędzania jak w przywołanym w projekcie ustawy roku 2020.

Łączę wyrazy szacunku,

Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
/-podpisano elektronicznie/

⁷ https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-06/RPO_Ukrajnicy_praca_profilowanie_22.06.200.pdf (dostęp 03.07.2022).

⁸ Opinia m. in. dr Tomasza Lasockiego przedstawiona w artykule prasowym: P. Szewioła „Centralna Informacja Emerytalna: ulepszenie czy zbędny wydatek?”, Gazeta Prawna, 11.05.2022 (<https://serwisy.gazetaprawna.pl/emerytury-i-renty/artykuly/8415960,centralna-informacja-emerytalna-ulepszenie-czy-zbedny-wydatek.html>, dostęp 25.05.2022).